

УДК 342.5; 342.731
DOI <https://doi.org/10.32782/npnuola.v30.2022.3>

І. Й. Магновський

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ПРОВЕДЕННЯ МУНІЦИПАЛЬНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ: КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Постановка проблеми. Новітні процеси реформування місцевого самоврядування спричинили проведення муніципальної реформи в Україні як однієї із передумов її входження у європейську спільноту. Як наголошують дослідники, ефективність цих процесів безпосередньо пов'язана з дієвістю публічної влади, раціональністю її системно-структурної організації, методів і форм здійснення на різних рівнях цієї організації, оптимальністю розподілу повноважень і, відповідно, матеріально-фінансових можливостей між державною і муніципальною владою [1, с. 3].

Із даного приводу науковці констатують, що муніципальна реформа в Україні концептуально ґрунтується на європейських принципах і стандартах формування ефективного місцевого самоврядування, що детермінує у якості основних завдань конституційно-правову модернізацію системи місцевого самоврядування, формування реального та дієвого інституту місцевого самоврядування, забезпечення децентралізації публічної влади з максимальним наближенням до більшості територіальних громад та їх жителів для створення й підтримки сприятливого життєвого середовища [2, с. 4].

З огляду зазначеного, успішне проведення муніципальної реформи має призвести до якісного реформування організації функціонування місцевого самоврядування в Україні й виступає одним із магістральних напрямків розвитку національного конституціоналізму, що зумовлює значимість та актуальність даної тематики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі положення проведення муніципальної реформи у контексті висвітлення проблем місцевого самоврядування в Україні заявлено у працях вчених у галузі конституційного та муніципального права: М. О. Баймуратова, О. В. Батанова, Ю. О. Волошина, О. В. Зайчука, Ю. В. Камардіної, В. М. Кампо, А. М. Колодія, О. Л. Копиленка, М. І. Корнієнка, В. В. Кравченка, І. О. Кресіна, Я. І. Ленгер, П. М. Любченка, О. О. Майданник, Ю. Л. Панейко, М. О. Пухтинського, А. О. Селіванова, В. О. Серьогіна, І. Д. Сліденка, А. А. Стрижака, В. Л. Федоренка, О. Ф. Фрицького, В. М. Шаповала, Н. В. Шаповал, Ю. С. Шемшученка й інших.

Формулювання цілей. Метою статті є висвітлення у конституційно-правовому аспекті місцевого самоврядування як складової проведення муніципальної реформи в Україні.

Виклад основного матеріалу. Здійснення муніципальної реформи в Україні, як зазначає О. О. Майданник, вимагає дослідження проблем законодавчого регулювання та практичного функціонування місцевого самоврядування, створення належного наукового підґрунтя для його реформування відповідно до вимог міжнародних стандартів [3, с. 37].

Своєю чергою стверджує В. Куйбіда, муніципальна реформа в Україні повинна відбуватися на фоні чітко вираженої тенденції щодо зближення правових систем у рамках масштабних інтеграційних процесів на європейському континенті. Тому досвід держав-членів ЄС має стати основним джерелом для концептуального осмислення завдань, які стоять сьогодні перед вітчизняною політичною елітою, громадськістю та органами публічного управління щодо розвитку місцевого самоврядування в Україні. Саме через призму розвитку місцевого самоврядування слід розглядати основні напрями та пріоритети муніципальної реформи в Україні [4, с. 8].

Оскільки місцеве самоврядування є фундаментальною основою розвитку української державності, наголошує І. В. Дробуш, то саме ідея про необхідність встановлення дієвого та сильного місцевого самоврядування в Україні як втілення кращих демократичних практик, джерела формування культури реальної участі громади у вирішенні місцевих справ, наповнення реальним змістом прав територіальних громад має бути ключовою у процесі подальшого реформування місцевої публічної влади. При чому реформа місцевого самоврядування має визначити напрями, механізми, терміни формування його ефективності та територіальної організації влади саме з позицій спроможності інституту місцевого самоврядування щодо максимального забезпечення надання якісних та доступних публічних послуг, укріплення інститутів демократії, захисту інтересів громадян в усіх сферах життя. У кінцевому результаті завдяки ефективному впровадженні муніципальної реформи, місцеве самоврядування має стати дієвим інструментом, що вибудує якісно нові відносини між державою та територіальними громадами, узгодить передусім їх економічні, соціальні інтереси [5, с. 81].

Унаслідок цього, Ю. В. Камардіна зауважує, що муніципальна реформа повинна змінити існуючу систему місцевого самоврядування, яка на сьогоднішній день не відповідає інтересам і потребам українського суспільства. Формування дієздатної територіальної громади – головна мета муніципальної реформи, завданням якої є створення та підтримка сприятливого життєвого середовища, що в цілому є запорукою добробуту, благополуччя, розвитку головної продуктивної сили суспільства – людини [6, с. 20]. Продовжуючи далі, дослідниця доводить, що зміст муніципальної реформи, по-перше, полягає у комплексній перебудові існуючої системи, яка охоплює територіальну основу органів місцевого самоврядування базового рівня (муніципальний рівень, який в українській номенклатурі має різні назви), органи місцевого самоврядування всіх рівнів, у тому числі виконавчі комітети регіональних (обласних) і районних рад, розподіл завдань між органами місцевого самоврядування різних рівнів, глибинну

реорганізацію місцевої державної адміністрації, яка має виконувати функції координації та нагляду; по-друге – передбачає перехід до нової моделі організації регіональної влади [6, с. 77–78].

Як бачимо, одним із основних завдань політико-правових перетворень, котрі відбуваються в Україні, є формування ефективного місцевого самоврядування, яке визнається і гарантується в Україні відповідно до статті 7 Конституції України [7].

Водночас саме завдяки місцевому самоврядуванню, як зазначає М. О. Баймуратов, демократія перетворюється у справжнє народовладдя і тільки з визнанням та зростанням прав територіальних громад, що є первинними суб'єктами, більш конкретними і змістовними стають політичні й соціально-економічні права громадян, гармонізуються багаторічні відносини між ними і державою, стійкішою, стабільнішою стає сама держава [8, с. 154].

Г. В. Іваненко вважає, що муніципальна реформа повинна забезпечити активне впровадження локальної демократії в Україні, упорядкувати зв'язок між центральними органами і владними структурами в регіонах, засоби і способи правового регулювання комунальної власності для розв'язання соціально-економічних проблем регіону, рішення кадрових питань у системі місцевого самоврядування» [9, с. 12].

Відтак проблема розвитку локальної демократії в Україні, засвідчує М. О. Баймуратов, стала дуже актуальною, оскільки практично всі життєві інтереси та устремління людина реалізує саме на локальному рівні функціонування соціуму як член територіальної громади» [10, с. 97]. Саме тому, як відзначає О. В. Батанов, місцеве самоврядування є одним із тих атрибутів соціально-правової, демократичної державності, що в контексті європейського вектору розвитку Української держави вимагає свого всебічного конституювання та інституціоналізації на принципах гуманізму, людського виміру влади та верховенства права [11, с. 99].

О. О. Харченко, інтерпретуючи ознаки соціальної держави, які знаходять свій прояв і на локальному рівні соціуму, підсумовує, що фактори й умови існування місцевого самоврядування, територіальних громад і особистості – члена територіальної громади в контексті їх соціальної, організаційної, легальної, функціональної, патерналістської і стратегічної складових не тільки додають їм характеру функцій соціальної держави, але й демонструють органічну єдність і взаємозв'язок соціальної державності з місцевим самоврядуванням і безпосередньо з існуванням і стабільним функціонуванням територіальних громад і кожного з її членів) [12, с. 35].

О. В. Краснікова вбачає, що муніципальна реформа, яка здійснюється в Україні на сучасному етапі, має на меті, насамперед, формування сучасної системи місцевого самоврядування, підвищення відповідальності держави за його розвиток, усунення недоліків, які істотно впливають на здійснення самоврядної діяльності на місцях [13, с. 3].

На переконання І. А. Грицяка, системність реформування місцевого самоврядування потребує внесення змін до Конституції України, положення та приписи якої повинні врахувати наступне: по-перше, необхідно визначитися зі статусом адміністративно-територіальних одиниць, які

складають систему адміністративно-територіального устрою; по-друге, необхідно визначитися зі структурою системи влади в нашій державі для реалізації ефективної державної регіональної політики децентралізації; по-третє, муніципальна реформа повинна здійснюватися у комплексі з адміністративною та територіальною реформами [14, с. 198].

О. В. Батанов характеризує муніципальну владу як складне, багатогранне соціальне та правове явище, що займає певне місце та значення у громадському та конституційному механізмі, орієнтує на забезпечення зв'язками системного характеру (виділення територіальних громад як первинних суб'єктів самоврядування, встановлення чітких просторових меж компетенції муніципальних органів та інших суб'єктів місцевого самоврядування, диференціацію прав колективів місцевих жителів та органів місцевого самоврядування як похідних від них суб'єктів – правопредставників своїх громад) [15, с. 51–57].

Г. В. Іваненко вважає, що муніципальна реформа повинна забезпечити активне впровадження локальної демократії в Україні, упорядкувати зв'язок між центральними органами і владними структурами в регіонах, засоби і способи правового регулювання комунальної власності для розв'язання соціально-економічних проблем регіону, рішення кадрових питань у системі місцевого самоврядування [16, с. 12].

О. В. Скрипнюк констатує, що забезпечення та реалізація реформи місцевого самоврядування призведе до наступних результатів: 1) досягнення належного та ефективного розподілу повноважень між центральною владою та конкретними адміністративно-територіальними одиницями на засадах децентралізації публічного управління і субсидіарності; 2) створення ефективної та стабільної системи функціонування територіальних громад та їх органів, забезпечення прозорості цієї діяльності, мінімізація умов для корупції; 3) створення умов для безпосередньої участі жителів у вирішенні питань місцевого значення; забезпечення організаційної та фінансової самостійності територіальних громад і наближення їх до європейських стандартів; 4) надання більшості адміністративних послуг на рівні конкретних адміністративно-територіальних одиниць; 5) формування дієвих місцевих бюджетів; 6) створення умов, що сприяють сталому розвитку територіальних громад; створення умов для належного матеріального, фінансового та іншого ресурсного забезпечення виконання завдань і функцій територіальних громад [17, с. 10].

О. В. Батанов відзначає, що в контексті модернізації системи місцевого самоврядування варто розуміти конституюючу та інституціональну роль муніципальної влади як одного з ключових елементів системи конституційного ладу України [18, с. 118].

Відтак О. О. Клюй указує, що головним завданням інституціональної модернізації системи місцевого самоврядування є упорядкування системи та структури органів місцевої влади за функціональним принципом». Відповідно до зазначених завдань, модернізація ставить мету – створення та підтримку сприятливого життєвого середовища, необхідного для всебічного розвитку людини, надання жителям територіальних громад якісних та доступних публічних послуг на основі сталого розвитку дієздатної громади» [19, с. 3].

При цьому М. Онішук та В. Кампо пов'язують інституціоналізацію місцевого самоврядування у сучасній незалежній Україні з проведенням муніципальної реформи, яка тісно пов'язана з конституційною та адміністративною реформою [20, с. 10].

Разом із тим, О. М. Чернеженко визнає, що за поточну ефективність діяльності муніципальних органів пряму відповідальність має нести держава, яка, декларуючи правові, економічні та організаційні гарантії, повинна створювати належне підґрунтя для відповідального і незалежного функціонування місцевого самоврядування. У цьому зв'язку винятково важливе значення набуває формування такої державної політики щодо підтримки розвитку місцевого самоврядування, яка розглядала б його ширше, ніж просто систему місцевої влади. Місцеве самоврядування необхідно розвивати і підтримувати як стратегічний довгостроковий інструмент створення стійкого громадянського суспільства, для формування громадянської ініціативи та досягнення суспільного договору. Ставлення до місцевого самоврядування як до чогось другорядного означає повне нерозуміння його суспільного значення, яке полягає у необхідності будувати місцеву владу як владу, найбільш наближену до людей [21, с. 11–12].

Обов'язковим елементом муніципальної діяльності, що характеризує вплив суб'єктів місцевого самоврядування на об'єкти (питання місцевого значення), засвідчує І. В. Дробуш, є сукупність способів, засобів, методів, що забезпечує його максимальну можливість та дієвість. У цілому означені елементи становлять «технологію» муніципальної діяльності, спрямованої на реалізацію соціальної функції місцевого самоврядування. Як засоби, елементи діяльності можна виділити передусім компетенцію, тобто сукупність прав та обов'язків суб'єктів місцевого самоврядування, передусім самої територіальної громади та її представницьких органів. При цьому, враховуючи той факт, що основним первинним суб'єктом місцевого самоврядування є територіальна громада, вважаємо за необхідне закріпити компетенцію відповідно до диспозитивного методу регулювання «дозволено все, що не заборонено законом». У цьому закладена суттєва відмінність інституту місцевого самоврядування та інституту державної влади, яка реалізується на місцевому рівні в процесі функціонування місцевих державних адміністрацій, які діють відповідно до імперативного методу «дозволено все, що прямо передбачено законом» [5, с. 82].

В. І. Кафарський фіксує, що самоврядування як ключовий елемент владних відносин у територіальних громадах є основним механізмом залучення широких верств населення до політичних процесів, але правове забезпечення місцевого самоврядування, як і сам процес його трансформації, відстає від вимог часу. Саме місцеве самоврядування покликане забезпечувати самостійне вирішення територіальними громадами питань місцевого значення. Тому важливою стороною муніципальної діяльності має бути створення політичних умов для ефективної участі місцевих жителів у здійсненні місцевого самоврядування. Такими умовами передусім є: наявність виборних органів місцевого самоврядування; використання в муніципальній діяльності інститутів прямої демократії [22, с. 464].

Відношення людей до покращення умов життя на місцевому рівні змінюється тоді, наголошує М. Д. Полонський, коли вони беруть участь у плануванні і відчувають власні можливості та здатність реалізовувати певні проекти та користуватися результатами їх впровадження у муніципальну практику. Залучення громад сприяє місцевому розвитку, оскільки це змінює соціальну поведінку людей, роблячи їх агентами розвитку, а не пасивними реципієнтами послуг. Люди починають виконувати роботу для себе, а не очікують, що хтось зі сторони забезпечить їх товарами та послугами. Водночас це служить механізмом залучення громадської думки в процес прийняття рішень (шляхом спільного планування та моніторингу); сприяє місцевому та регіональному розвитку шляхом встановлення стратегічної інтегрованої системи планування; при менших бюджетних затратах із боку місцевих та інших фінансових установ має більшу продуктивність завдяки механізму державно-приватного партнерства; зменшує державні витрати на обслуговування інфраструктури, оскільки громада самостійно підтримує інфраструктуру та надання послуг [23, с. 291].

Із цього приводу Н. В. Воротіна указує, що місцеві бюджети повинні бути збалансованими та достатніми для забезпечення виконання органами місцевого самоврядування наданих їм законом повноважень та гарантії населенню послуг не нижче рівня мінімальних соціальних потреб. Повноваження на здійснення витрат місцевого бюджету мають відповідати обсягу його надходжень. Досягти цього можна тільки шляхом якісного вдосконалення бюджетного законодавства, посилюючи власну доходну базу місцевих бюджетів, їх самостійність з метою найповнішого забезпечення інтересів населення окремих територій та регіонів України, використовуючи позитивний досвід у цій сфері економічно сильних та розвинених країн [24, с. 120].

Як зазначає В. Я. Тацій, муніципальна влада не тільки уособлюється із функціонуванням органів місцевого самоврядування, що у рамках компетенції, передбаченої чинним законодавством, є самостійними в її реалізації, але й з тим, що публічна влада в таких умовах стає «гуманізованою», «гомоцентричною», орієнтованою на людину і суспільство, а також диверсифікованою, чітко розділеною між відповідальними виконавцями, коли місцеве самоврядування визнається рівноправним партнером держави, а приватні інтереси узгоджуються із державними, а не безперечно підкоряються їм [25, с. 171].

М. О. Баймуратов доводить, що у сфері формування, функціонування і реалізації муніципальної влади складається і діє дуже складний соціальний механізм взаємопрояву і взаємообліку багаторівневих і різнопланових інтересів широкого кола не персоніфікованих суб'єктів, що провадять свою життєдіяльність на відповідній території, з метою реалізації своїх тактичних і стратегічних настанов, цілей та інтересів. Характерною рисою цього механізму є його синергетичний характер, який проявляється у взаємному компромісі суб'єктів муніципальної влади і колабораційній основі їхнього функціонування. Такий взаємний облік усієї сукупності інтересів, що складаються на рівні місцевого самоврядування у сфері муніципальної влади, їхня взаємна компромісність і гармонізація є гарантом існування та

функціонування як самої системи місцевого самоврядування, так і влади, що її реалізує, а також терпимості й протекціонізму до муніципальної влади з боку центральної влади держави [26, с. 10].

На думку О. С. Орловського, очевидно є необхідність переосмислення технології взаємодії територіальних громад і сформованих ними органів управління, а також їхньої здатності та спроможності ефективно використовувати свій самоврядний потенціал, його соціальні ресурси для самоорганізації та вирішення питань власного життєзабезпечення з метою реалізації соціальних прав громадян через органи місцевого самоврядування, забезпечення гарантій місцевого самоврядування та відповідальності органів і посадових осіб. Тому одним із нагальних завдань муніципальної реформи має бути становлення реальної та дієвої системи безпосередньої муніципальної демократії або так званої муніципальної партисипативної демократії [27, с. 24].

Висновки. Отже, муніципальна реформа є тривалим масштабним процесом суспільно-політичного перетворення місцевого значення правового характеру, що відбувається у сучасній Україні, де ключове місце займає розвиток інституту місцевого самоврядування. Таким чином, муніципальна реформа набула рис самостійного державно-правового явища. Саме у процесі муніципальної реформи, яка здійснюється в Україні, має відбутися остаточне змістовно обґрунтоване розмежування повноважень органів державної влади та відповідних представницьких органів територіальних громад, спрямованих на реалізацію соціальних функцій, а також джерел відповідних грошових надходжень у місцеві бюджети із метою зміцнення матеріально-фінансової основи місцевого самоврядування та його подальшого розвитку.

Література

1. Кондрацька Н. М. Місцеве самоврядування в Україні: конституційна модель системно-структурної організації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02. Національний юридичний ун-т імені Ярослава Мудрого. Харків, 2017. 20 с.
2. Камардіна Ю. В. Муніципальна реформа в Україні та державах-членах Європейського Союзу в умовах європейської міждержавної інтеграції: порівняльно-правове дослідження : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02. Ін-т законодавства Верховної Ради України. Київ, 2020. 24 с.
3. Майданник О. О. Становлення та розвиток Української моделі місцевого самоврядування. Муніципальна реформа в контексті євроінтеграції України: позиція влади, науковців, профспілок та громадськості : тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 8 грудня 2017 р.). Київ : ТОВ «Підприємство ВІ.ЕН.ЕЙ», 2017. С. 36–42.
4. Куйбіда В. С. Напрями та пріоритети муніципальної реформи в Україні. Муніципальна реформа в контексті євроінтеграції України: позиція влади, науковців, профспілок та громадськості : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Київ, 8 грудня 2017 р.). Київ : ТОВ «Підприємство ВІ.ЕН.ЕЙ», 2017. 148 с.
5. Дробуш І. В. Соціальна функція місцевого самоврядування в Україні: проблеми теорії та практики : дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.02. Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ, 2017. 478 с.
6. Камардіна Ю. В. Муніципальна реформа в Україні та державах-членах Європейського Союзу в умовах європейської міждержавної інтеграції: порівняльно-правове дослідження : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02. Ін-т законодавства Верховної Ради України. Київ, 2020. 267 с.
7. Конституція України від 28 червня 1996 року. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр> (дата звернення: 27.04.2022).

8. Баймуратов М. О. Якісні параметри інституту місцевого самоврядування як елемента українського конституціоналізму / Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні : матеріали XIII Регіональної конф., Львів, 2007 р. Львів : Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2007. С. 154–155.

9. Іваненко Г. В. Конституційна модель правової держави: шляхи її удосконалення і реалізації: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.13. Одеса, 2002. 18 с.

10. Баймуратов М. О. Локальна система захисту прав людини в Україні: сутність та становлення. Юридична освіта і правова держава : зб. наук. праць / за ред. С. Ківалова. Одеса, 1997. С. 96–101.

11. Батанов О. В., Воротіна Н. В., Гаєва Н. П., Ісаєва Н. К., Пухтинський М. О. Актуальні проблеми розвитку місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні в умовах конституційно-правової модернізації. Правова держава. Одеса. 2014. Вип. 25. С. 98–120.

12. Харченко О. О. Роль органів місцевого самоврядування в становленні локальної системи соціального захисту прав матері та дитини : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Маріупольський державний університет. Маріуполь, 2012. 231 с.

13. Краснікова О. В. Конституційна відповідальність в системі захисту правового статусу суб'єктів місцевого самоврядування: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02. Одеса, 2004. 16 с.

14. Реформа публічного управління в Україні: виклики, стратегії, майбутнє : монографія / відп. ред. І. А. Грицяк: НАДУ. Київ: К.І.С., 2009. 240 с.

15. Батанов О. В. Конституційно-правовий статус територіальних громад в Україні: монографія / за заг. ред. В. Ф. Погорілка. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 512 с.

16. Іваненко Г. В. Конституційна модель правової держави: шляхи її удосконалення і реалізації: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.13. Одеса, 2002. 18 с.

17. Скрипнюк О. Теоретичні засади реформування системи місцевого самоврядування в Україні на сучасному етапі. Юридична Україна. 2010. № 1. С. 10–15.

18. Батанов О. В. Концептуальні аспекти реформи конституційної моделі місцевого самоврядування в Україні. Право України. 2009. № 12. С. 117–125.

19. Ключ О. О. Проблема інституціонального забезпечення розвитку місцевого самоврядування в Україні. Державне управління: теорія та практика. 2012. № 2. С. 276–283.

20. Оніщук М. В. Правові засади місцевого самоврядування в Україні / за заг. ред. В. М. Кампо. Київ : Освіта і культура, 1998. 58 с.

21. Чернеженко О. М. Конституційні основи місцевого самоврядування в державах-учасниках Європейського Союзу і в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.02. Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2019. 478 с.

22. Кафарський В. І. Політичні партії України: конституційно-правове регулювання організації та діяльності : монографія. Київ : Логос, 2008. 560 с.

23. Полонський М. Д. Політичне законодавство та національної політики муніципального врядування з залучення громад. Місцеве самоврядування: пошуки та здобутки : зб. матеріалів та документів / за ред. М. О. Пухтинського, О. Власенка. Київ : Атіка, 2007. С. 291–296.

24. Воротіна Н. В. Місцеві бюджети в Україні: деякі проблеми правового регулювання в умовах реформи. Часопис Київського університету права. 2010. № 4. С. 117–120.

25. Тацій В. Регіональні та самоврядні чинники в конституційно-правовому регулюванні суспільних відносин в Україні. Проблеми сучасного українського конституціоналізму : зб. наукових праць. На пошану першого Голови Конституційного Суду України, проф. Леоніда Юзькова / Конституц. Суд України, Акад. прав. наук України; заг. ред.: А. Стрижак, В. Тацій / упоряд.: В. Бринцев, В. Кампо, П. Стецюк. Київ : Логос, 2008. С. 165–171.

26. Баймуратов М. О. Публічна самоврядна (муніципальна) влада в Україні: методологічні підходи до визначення основних ознак. Публічне право. 2011. № 2. С. 4–11.

27. Орловський О. С. Регулювання форм локальної демократії статутами територіальних громад. Юридический вестник. 2009. № 2. С. 24–30.

Анотація

Магновський І. Й. Місцеве самоврядування як складова проведення муніципальної реформи в Україні: конституційно-правовий аспект. – Стаття.

Стаття присвячена висвітленню у конституційно-правовому аспекті місцевого самоврядування як складової проведення муніципальної реформи в Україні й виступає

одним із магістральних напрямків розвитку національного конституціоналізму. Означено, що муніципальна реформа, котра проходить в Україні, концептуально ґрунтується на європейських принципах і стандартах формування ефективного місцевого самоврядування. Наголошується на реформі місцевого самоврядування, яка має визначити напрями, механізми, терміни формування його ефективності та територіальної організації влади саме з позицій спроможності інституту місцевого самоврядування щодо максимального забезпечення надання якісних та доступних публічних послуг, укріплення інститутів демократії, захисту інтересів громадян загалом в усіх сферах життя. Підкреслюється, що формування дієздатної територіальної громади є головною метою муніципальної реформи, завданням якої є створення та підтримка сприятливого життєвого середовища, що в цілому є запорукою добробуту й благополуччя її мешканців. Зауважується, що саме завдяки місцевому самоврядуванню демократія перетворюється у справжнє народовладдя і тільки з визнанням та зростанням прав територіальних громад, що є первинними суб'єктами, більш конкретними і змістовними стають політичні й соціально-економічні права громадян. Констатується увага на формуванні сучасної системи місцевого самоврядування, підвищенні відповідальності держави за його розвиток, усунення недоліків, які істотно впливають на здійснення самоврядної діяльності на місцях. Підсумовується, що муніципальна реформа, котра відбувається у сучасній Україні, набула рис самостійного державно-правового явища, є тривалим масштабним процесом суспільно-політичного перетворення місцевого значення правового характеру, де ключове місце займає розвиток інституту місцевого самоврядування. Саме у процесі муніципальної реформи, яка здійснюється в Україні, що є однією із передумов її входження у європейську спільноту, має відбутися остаточне змістовно обґрунтоване розмежування повноважень органів державної влади та відповідних представницьких органів територіальних громад, спрямованих на реалізацію соціальних функцій.

Ключові слова: міське самоврядування, муніципальна реформа, публічна влада, муніципальна влада, територіальна громада.

Summary

***Mahnovskyi I. Y. Local self-government as a component of municipal reform in Ukraine: constitutional and legal aspect.* – Article.**

The article is devoted to the coverage in the constitutional and legal aspect of local self-government as an integral part of municipal reform in Ukraine and is one of the main directions of national constitutionalism. It is noted that the municipal reform taking place in Ukraine is conceptually based on European principles and standards for the formation of effective local self-government. Emphasis is placed on the reform of local self-government, which should determine the directions, mechanisms, timing of its effectiveness and territorial organization of power from the standpoint of the capacity of local government to ensure quality and affordable public services, strengthen democratic institutions, protect citizens in all areas of life. It is emphasized that the formation of a viable territorial community is the main goal of municipal reform, the task of which is to create and maintain a favorable living environment, which is generally a guarantee of well-being and well-being of its inhabitants. It is noted that it is thanks to local self-government that democracy becomes a real democracy and only with the recognition and growth of the rights of territorial communities, which are the primary subjects, political and socio-economic rights of citizens become more specific and meaningful. Attention is paid to the formation of a modern system of local self-government, increasing the responsibility of the state for its development, eliminating shortcomings that significantly affect the implementation of self-governing activities on the ground. It is concluded that the municipal reform taking place in modern Ukraine has acquired the features of an independent state and legal phenomenon, is a long-term large-scale process of socio-political transformation of local legal significance, where the key is the development of local government. It is in the process of municipal reform that is being carried out in Ukraine, which is one of the prerequisites for its accession to the European community, that the final substantiated delimitation of powers of public authorities and relevant representative bodies of territorial communities aimed at social functions should take place.

Key words: local self-government, municipal reform, public authority, municipal authority, territorial community.